

ES-SUJUTI – CRTICE IZ NJEGOVE BIOGRAFIJE I NAUKOVNOG STASANJA

Enes Karić

Dželaluddin es-Sujuti je rođen u nedjelju, nakon akšamskog namaza, 1. redžeba 849. godine po Hidžri, što se podudara sa 3. oktobrom 1445. godine po Isau, a.s.¹ Sam es-Sujuti spominje da je rođen u Kairu, a ne u Asjutu, kako ime tog lokaliteta pogrešno stoji u jednoj *enciklopediji islama* pod naslovom *Dairetu l-Me'arifi l-Islamijjeti* te u nekim drugim djelima kao mjesto njegova rođenja.² On u svome slavnom autobiografskom djelu *Kazivanje o Božijoj blagodati* (التَّحَدُّثُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ),³ doslovno kaže: *إِنَّمَا وُلِدْتُ فِي مَدِينَةِ مِصْرَ* "Rođen sam u gradu Misiru." *Misr* ili *Misir* ovdje treba shvatiti kao sinonim za Kairo, na šta sugerira i Eš-Šurbedži kad kaže da "Es-Sujuti ukazuje na Kairo kad kaže Misir".⁴ *وَهُوَ مَا عَبَّرَ عَنْهُ بِمَدِينَةِ مِصْرَ*⁴

Postavlja se pitanje: Ako je Es-Sujuti rođen u Kairu, zašto ga, onda, diljem islamskog svijeta nazivaju Es-Sujuti, odnosno El-Asjuti? Odgovor se nalazi u nekoliko Es-Sujutijevih djela u kojima on navodi pokoju biobibliografsku napomenu, ma koliko to često činio vrlo šturo. Tako, u djelu *Ogrlica od čistoga zlata* (نَظْمُ الْعُقَيْانِ), Es-Sujuti bilježi da se njegov «otac rodio u Asjutu negdje početkom ovog stoljeća» (وَكَانَ مَوْلِدُ وَالِدِي بِأَسْجُوطَ فِي أَوَائِلِ هَذَا الْقَرْنِ نَقْرِبًا).⁵

Sintagma *ovo stoljeće* ovdje označava deveto stoljeće po Hidžri ili petnaesto stoljeće po Isau, a.s. Kad mu je otac Kemaluddin navršio dvadeset i nekoliko godina, došao je u Kairo i tamo se nastanio.

Iz ovih podataka se nedvojbeno vidi da je Es-Sujuti rođen u Kairu, a ne u Asjutu. Priimenak Es-Sujuti, odnosno El-Asjuti, on nosi po mjestu rođenja svoga oca.

Es-Sujuti – sin knjiga

Samo Es-Sujutijevo rođenje prati anegdota koju, na temelju validnih izvora, prenosi Eš-Šurbedži.

وَقَدْ اِكْتَنَفْتُ وِلَادَتَهُ حَادِثَةَ طَرِيفَةٍ وَذَلِكَ أَنَّ وَالِدَهُ . وَكَانَ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ . اِحْتِاجَ اِلَى كِتَابٍ فَاَمَرَ زَوْجَتَهُ اَنْ تَاتِيَهُ بِالْكِتَابِ مِنْ مَكْتَبَتِهِ فَذَهَبَتْ لِتَاتِيَهُ بِهِ فَجَاءَهَا الْحَاضُ وَهِيَ بَيْنَ الْكُتُبِ فَوَضَعَتْهُ فَاَطْلَقَ عَلَيْهِ اِبْنَ الْكُتُبِ

"Njegovo rođenje popratila je neobična priča. Naime, njegovom ocu, koji bijaše učenjak, ustrebala je neka knjiga, pa je zapovijedio svojoj ženi da mu tu knjigu donese iz njegove biblioteke. Otišla je da to uradi, pa je zadesiše porođajni bolovi dok je bila među knjigama, i tu ga rodi. Tako Es-Sujutija nazvaše Sin knjiga."⁶

(Ovaj tekst objavljujemo u povodu pet stoljeća od smrti Dželaluddina es-Sujutija (1445.-1505.), slavnoga komentatora Kur'ana i hadisa, znamenitog enciklopediste, historičara, lingviste, leksikografa, bibliografa... Tekst je preuzet iz knjige dr. Enesa Karića *Dželaluddin es-Sujuti – komentator Kur'ana i enciklopedist pozne klasike islama, koja je u pripremi za objavljivanje.*)

Es-Sujutijev otac je obavio hadž 842./1438. godine i od njega su na hadžu učili mnogi.²¹ Njegov otac je napisao nekoliko djela i uglavnom su sva ta djela glose i komentari. Es-Sujuti ta djela spominje bez komentara, što možda ukazuje na činjenicu da djela nisu bila vrijedna...²²

وَلِوَالِدِ السُّيُوطِيِّ بَعْضُ التَّصَانِيفِ وَجَلَّهَا حَوَاشٍ وَسُرُوحٍ لِكُتُبِ
وَقَدْ ذَكَرَهَا السُّيُوطِيُّ دُونَ التَّعْلِيقِ عَلَيْهَا أَوْ بَيَانِ أَهْمِيَّتِهَا فَيَبْدُو
أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ عَلَى قَدْرِ كَبِيرٍ مِنَ الْأَهْمِيَّةِ

Es-Sujutijev otac je umro 855./1451. godine od bolesti koja se u više djela na arapskom obično naziva ذَاتُ الْجَنْبِ (upala podrebrice/podgrudnice, pleuritis).

Es-Sujutijev otac Kemaluddin je imao gotovo presudan uticaj u odgoju, obrazovanju i motiviranju svoga sina Dželaluddina na putu nauke i znanja.

U djelu *Kazivanje o Božijoj blagodati*,²³ Es-Sujuti tvrdi da je njegov otac bio pobožan, a to ilustrira činjenicom da je imao bogougodni običaj da sedmično pažljivo i pomno prouči cijeli Kur'an (وَكَانَ الْوَالِدُ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ أُسْبُوعٍ مَرَّةً).

Sam Es-Sujuti je započeo učiti Kur'an napamet, a kad mu je otac umro došao je do sure *Zabrana ili Et-Tahrim* (لَمَّا تُوَفِّي وَالِدُهُ كَانَ قَدْ وَصَلَ فِي) (الْقُرْآنِ إِلَيَّ سُورَةَ التَّحْرِيمِ).²⁴

Na Es-Sujutija je veliki uticaj ostavio susret sa slavnim autoritetom El-Askalanijem. Naime, otac ga je odveo na El-Askalanijevo predavanje prvi put kad je imao tri godine, i to je ostavilo dubok trag u njegovom bavljenju naukom.

وَأَحْضَرَهُ وَالِدُهُ مَجْلِسَ الْحَافِظِ ابْنِ حَجَرَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثِ سِنِينَ وَكَانَ
لِهَذَا الْحَضُورِ الْأَثَرُ الْكَبِيرُ فِي نَفْسِيَّةِ السُّيُوطِيِّ وَفِي حَيَاتِهِ
الْعِلْمِيَّةِ فِيمَا بَعْدَ

Es-Sujutijeva majka

Prema Eš-Šurbedžijevom djelu *El-Imamu s-Sujuti* (str. 74.), Es-Sujuti u svojim djelima ne govori toliko mnogo o majci koliko o ocu. Neka druga djela spominju da je njegova majka bila "robinja Turkinja" (أُمُّ وَلَدٍ تُرْكِيَّةٌ) ili (أُمُّهُ تُرْكِيَّةٌ) (Es-Sujutijev žestoki protivnik Es-Sehavi je, u svome djelu *Blještava svjetlost* ili *Ed-Dav'u-l-Lami'u*, isticao socijalni status Es-Sujutijeve majke, kao i njeno *nearapsko porijeklo*, s očitim

ciljem da omalovaži Es-Sujutija. U IV. svesku svoga biobibliografskog djela, Es-Sehavi doslovno kaže: وَأُمُّهُ أُمَّةٌ تُرْكِيَّةٌ وَنَشَأَ يَتِيمًا فَحَفِظَ الْقُرْآنَ...

«Majka mu je bila robinja Turkinja, odrastao je kao siročić, pa je naučio Kur'an napamet...»²⁶ Vidjet ćemo da je Es-Sujuti žestoko odgovorio Es-Sehaviju na ove njegove tvrdnje i neukusna prebacivanja o porijeklu po majčinoj lozi.

U arapskoj sredini te posebno u Egiptu i Kairu u vremenu Mameluka kao strane i nearapske dinastije, na koju se iz čisto arapske sredine, a posebno iz arapskih elitističkih krugova, nije blagonaklono gledalo, Es-Sujutijevi protivnici su ga, svakako, neopravdano tim spominjanjem nearapskog porijekla njegove majke željeli negativno obilježiti. Ali, sam Es-Sujuti je bio ponosan na svoju majku, koja je svome sinu pomagala na putu usavršavanja. Stoga, on ustaje u njenu odbranu i žestoko uzvraća onima koji smatraju da je ona inferiornija zato što je porijeklom Čerkeskinja, a nije Arapkinja.

وَقَدْ دَافَعَ السُّيُوطِيُّ عَنِ أُمِّهِ وَرَدَّ عَلَى مَنْ إِنْتَقَصَهَا كَوْنَهَا غَيْرَ
عَرَبِيَّةٍ وَأَنَّ أَصْلَهَا مِنَ الْجُرْكِسِ

U svome djelu *Mustra turbana* (طَرِزُ الْعُمَامَةِ), Es-Sujuti odgovara onima koji su mahandisali njegovu porijeklo po majčinoj lozi. On doslovno kaže:

وَقَوْلِكَ إِنَّ وَالِدَتِي أَجْدَادُهَا مِنَ الْفُرْسِ لِأَنَّهَا جُرْكِسِيَّةٌ تَنْقُصُ
بِذَلِكَ وَتَذَمُّ جَوَابُهُ أَنَّ النِّسْبَ إِلَى الْآبَاءِ لَا إِلَى أَجْدَادِ الْأُمَّةِ وَإِنَّ الْوَلَدَ
الْمَتَوَلِّدَ بَيْنَ الْعَرَبِيِّ وَالْعَجَمِيَّةِ أَجْبُ لِأَنَّهُ يَجْمَعُ عِزَّ الْعَرَبِ وَدَهَاءَ
الْعَجَمِ ...

"Kad veliš da mojoj majci, kojoj su preci iz Perzije (Perzijanci) jer je Čerkeskinja, to umanjuje vrijednost i zavrjeđuje prijekor, odgovor je: 'Porijeklo se računa prema ocu, a ne prema precima majke!

K tome, dijete rođeno od Arapa i strankinje (Perzijanke) plemenitije je, jer ono objedinjava čast Arapa i pronicljivost Perzijanaca...»²⁷

Eš-Šazili navodi da je Es-Sujutijeva majka nadživjela svoga sina Dželaluddina i da je ukopana uz njegov mezar, unutar turbeta koje je ona podigla svome sinu, koji je umro koju godinu prije nje (وَدَفِنْتُ بِقَبْرِ مُجَاوِرٍ لِقَبْرِ وَلَدِي فِي دَاخِلِ التُّرْبَةِ الَّتِي (أُنْشَأْتُهَا).²⁸

Es-Sujuti je imao braće i sestara, ali su svi umrli bilo od kuge (مَطْعُون), zatim na porođaju (نَفْسَاء) ili od upale pluća i bolesti podrebrice (ذَاتُ الْجَنْبِ). Stoga im nema spomena u biografskim djelima.²⁹

Eš-Šurbedži u svome djelu *El-Imamu Es-Sujuti*, koje ovdje obilatno koristimo, tvrdi da izvori škrto govore o njegovom porodičnom stanju (ضَنْتٌ عَلَيْنَا الْمَصَادِرُ بِذِكْرِ الْحَالَةِ الْأَسْرِيَّةِ لِلْسُّيُوطِيِّ),³⁰ a napose vrlo malo govore o njegovom braku i djeci. Eš-Šurbedži na istom mjestu navodi da se čini kako se Es-Sujuti oženio rano. Naprimjer, tvrdi da je sa svojim sinom Dijauddinom Muhammedom prisustvovao predavanjima svoga šejha Eš-Šumunnija (umro 872./1467.). Ali, prema svemu se čini da su razne vrste bolesti desetkovale Es-Sujutijevu porodicu. U djelu *Kazivanje o Božijoj blagodati*, izričito veli:

فَكَذَا غَالِبُ إِخْوَتِي وَأَوْلَادِي مَاتُوا شُهَدَاءَ مَا بَيْنَ مَطْعُونٍ وَنَفْسَاءَ وَصَاحِبِ ذَاتِ الْجَنْبِ ...

"Tako su većina moje braće i djece umrli kao šehidi bilo od kuge, na porođaju ili od upale pluća..."³¹

Prema autoru djela *El-Imamu Es-Sujuti*, u gradu Asjutu još uvijek ima nešto ljudi (فَتَّةٌ) koji tvrde da su lozom od Es-Sujutija. Međutim, treba znati da oni nisu njegovi potomci (لَكِنْ لَيْسَتْ مِنْ دُرَيْتِهِ).³²

Ahmed Tejmur-paša navodi većinski saglasan stav istraživača o tome da Es-Sujuti nije imao nasljednika (إِجْمَاعُ الْمُحَقِّقِينَ عَلَى أَنَّ السُّيُوطِيَّ لَمْ يَكُنْ لِيُورَثْهُ),³³ a kad je riječ o skupini koja tvrdi da je porijeklom od Es-Sujutija, njihov stav može se objasniti njihovom povezanošću sa navodnom Es-Sujutijevom grobnicom (turbetom) u Asjutu. Po svoj prilici, njihova tvrdnja da potiču od Dželaluddina es-Sujutija spada u falsifikate da bi pridobijali posjetioce da obiđu glavnu džamiju u Asjutu, kao i privlačenja posjetilaca navodnom Es-Sujutijevom turbetu (mauzoleju) u Asjutu.

Kao što ćemo vidjeti u jednom drugom poglavlju ove knjige, Ahmed Tejmur-paša smatra da je Es-Sujuti ukopan u Kairu, na lokalitetu koji je na desnoj strani od slavne kapije *El-Karafah* (الْقَرَفَاءُ).

Kako smo vidjeli na prethodnim stranicama, Es-Sujuti je odrastao kao siročić, jer mu je otac umro kad je dječak imao nepunih šest godina (تُوفِّيَ وَالِدُهُ وَلَمْ يَبْلُغِ السَّادِسَةَ مِنْ عُمُرِهِ).³⁴ Es-Sujuti u svojim djelima bilježi da su ga kao malodobno dijete odnijeli šejhu Muhammedu el-Medžzubu, koji je bio jedan od velikih evlija te je blagoslovio Es-Sujutija.³⁵

ذَكَرَ السُّيُوطِيُّ أَنَّهُ حُمِلَ وَهُوَ صَغِيرٌ إِلَى الشَّيْخِ مُحَمَّدِ الْمُجَذُوبِ وَهَذَا الرَّجُلُ كَانَ أَحَدَ الْأَوْلِيَاءِ الْكِبَارِ ... فَبَرَكَ عَلَيْهِ ...

Es-Sujuti još bilježi da je njegov otac oporučio brigu o sinu nekolicini učenjaka, a posebno šejhu Kemaluddinu ibnul Hummamu (El-Hemmamu?) el-Hanefiju. Es-Sujuti je tako, nakon smrti svoga oca, našao dobre skrbnike, koji su ga podsticali da se obrazuje.

U vrijeme smrti svoga oca, Es-Sujuti je znao napamet oko dvije trećine Kur'ana (do sure Et-Tahrim, kako kaže Eš-Šurbedži, pozivajući se na Es-Sujutijevo djelo *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi* – لَمَّا مَاتَ وَالِدُهُ كَانَ قَدْ وَصَلَ فِي حِفْظِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ لِسُورَةِ – التَّحْرِيمِ).³⁶

Es-Sujuti, također, u jednoj autobiografskoj napomeni dodaje da je naučio cijeli Kur'an napamet kad nije imao punih osam godina (دُونَ ثَمَانِي سِنِينَ).³⁷ Ta činjenica pokazuje da je on od mladosti bio genije (أَنَّهُ كَانَ نَابِغَةً مُنْذُ صَغَرِهِ), kako primjećuje Eš-Šurbedži.³⁸

Ali, Es-Sujuti nije samo pažljivo učio Kur'an napamet, već je kao mladić naučio napamet i hadisko djelo *Umdetu l-Ahkam* (عُمْدَةُ الْأَحْكَامِ) Abdulganija el-Mukaddesija, a također je naučio napamet i djelo *Minhadžu-t-Talibin* (مِنْهَاجُ الطَّالِبِينَ) Nevevija i *Elfijjah fi n-nahvi* (الْفَيْجَاءُ فِي النَّحْوِ) Ibn Malika.³⁹ Također je napamet znao i Bejdavijevo djelo *Minhadžu-s-sul fi 'ilmi-l-usul* (مِنْهَاجُ السُّؤْلِ فِي عِلْمِ الْأَصُولِ).⁴⁰

Sva ova djela Sujuti je u petnaestoj godini nekolikoputa izložio napamet, ali i sakomentarom, pred uglednim učiteljima svoga vremena i oni su mu iz ovih oblasti dali idžazetnamu (فَأَجَازُوهُ).

Sujutijevi učitelji

Kad su posrijedi Sujutijevi šejhovi i učitelji, najčešće se spominju sljedeća imena:

- 1) Ibn Hadžer el-Askalani (ابْنِ حَجَرَ العَسْكَلَانِيَّ),
- 2) Alemuddin el-Bulkini (عَلَمُ الدِّينِ البُلْكِينِيَّ),
- 3) Šerefuddin el-Munavi (شَرْفُ الدِّينِ المُنَاوِيَّ),
- 4) Tekijjuddin eš-Šumunni (تَقِيُّ الدِّينِ الشُّمُنِّيَّ),
- 5) Muhjuddin el-Kafijadži (مُحِي الدِّينِ الكَافِيَجِيَّ),
- 6) Sejfuddin el-Hanefi (سَيْفُ الدِّينِ الحَنَفِيَّ),
- 7) Dželaluddin el-Mehalli (جَلَّالُ الدِّينِ المَحَلِّيَّ),
- 8) Šihabuddin eš-Šarmsahi (إِمَامُ شِهَابُ الدِّينِ الشَّارْمَسَاهِيَّ),
- 9) Izzuddin el-Kinani (عِزُّ الدِّينِ الكِنَانِيَّ),
- 10) Izzuddin el-Mikati (عِزُّ الدِّينِ المِيكَاتِيَّ),
- 11) Eminuddin el-Aksara'i (أَمِينُ الدِّينِ الأَقْصَرَايِيَّ),
- 12) Šemsuddin el-Bani (شَمْسُ الدِّينِ البَانِيَّ),
- 13) Fahrudin el-Muksi (فَخْرُ الدِّينِ المُكْسِيَّ),
- 14) Šemsuddin es-Sirami el-Hanefi (شَمْسُ الدِّينِ السَّرَامِيَّ الحَنَفِيَّ).⁴¹

El-Askalani je rođen 773./1371. godine u Egiptu, a umro je 852./1448. godine, također u Egiptu. Bio je autoritet u hadiskim znanostima, kao i jedan od najslavnijih učenjaka svoga vremena. Iako su, kako smo naveli, Es-Sujutiju bile svega tri godine kad je umro El-Askalani, Es-Sujuti je smatrao da je imao idžazetnamu ovog velikog učitelja, jer, kako sam kaže, «nema sumnje da od El-Askalanija imam idžazet zato što je moj otac često prisustvovao njegovim predavanjima, a rekli su mi ljudi u koje imam povjerenje da je El-Askalani davao idžazetname ljudima i djeci onih ljudi koji su prisustvovali njegovim predavanjima».⁴²

لَا شَكَّ فِي أَنَّ لِي مِنْهُ إِجَازَةٌ فَإِنَّ وَالِدِي كَانَ يَحْضُرُ مَجَالِسَهُ كَثِيرًا وَقَدْ أَخْبَرَنِي مَنْ أَتَى بِهِ أَنَّهُ كَانَ يُجِيزُ لِي حَضَرَ مَجَالِسَهُ وَأَوْلَادِهِمْ!

Kad je Es-Sujuti obavio hadž (i tom prilikom pio vode sa vrela Zemzem) molio je da mu dragi Bog podari stepen u hadiskoj nauci koji je darovao Ibn Hadžeru el-Askalaniju.⁴³

أَنَّهُ لَمَّا حَجَّ وَشَرَبَ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ دَعَا أَنْ يَصَلَ فِي الْحَدِيثِ إِلَى مَرْتَبَةِ الْحَافِظِ ابْنِ حَجَرَ ...

Alemuddin el-Bulkini (rođ. 791./1388., um. 868./1463.) također je značajan učitelj i Es-Sujutijev šejh. El-Bulkini je napisao komentar Kur'ana u dvanaest svezaka, također je komentirao El-Buharijevu zbirku hadisa, a k svemu tome je bio posljednja osoba da je između nje i imama Eš-Šafija u silsili bilo samo četrnaest učitelja islamskog prava (إِنَّهُ كَانَ آخِرَ مَنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الشَّافِعِيِّ أَرْبَعَةٌ).⁴⁴

Pred El-Bulkinijem je Es-Sujuti studirao šafijski mezheb, a pod njegovim mentorstvom je protumačio nekoliko djela iz islamskog prava. Kao što ćemo vidjeti, šejh El-Bulkini je pregledao Es-Sujutijevo kraće djelo o komentaru kur'anskih formula Euzubille i Bismille (شَرْحُ الإِسْتِعَاذَةِ وَوَالْبِسْمَلَةِ) te komentar o izgovaranju pojedinih nabožnih formula islama (شَرْحُ الْحَوْفَلَةِ وَالْحَيْعَلَةِ).⁴⁵ El-Bulkini ga je ohrabrio i Es-Sujutiju o tim dvjema raspravama napisao pohvalni komentar (فَشَجَّعَهُ) (وَكَتَبَ عَلَيْهِمَا تَفْرِيطًا وَحَضَرَ) Es-Sujutijevim predavanjima i zadivio se (بَعْضَ دُرُوسِهِ وَأَعْجَبَ بِهَا).⁴⁶

Čuvši za smrt svoga učitelja, Es-Sujuti je ispjevao nekoliko stihova u njegovu počast u kojima ističe da se od žalosti pomračio horizont, koji je blještio u njegovo vrijeme...⁴⁷

وَأظْلَمَ الأفقُ وَقَدْ كَانَ مِنْ وُجُودِهِ فِي عَصْرِهِ أَزْهَرًا

Šerefuddin el-Munavi spominje se, također, kao važan Es-Sujutijev učitelj. Bio je muhaddis, pripadao je redu šafijskih pravnikâ. Es-Sujuti je kod njega prešao studirati nakon El-Bulkinijeve smrti.

Tekijjuddin eš-Šumunni (rođen 801./1398., umro 872./1467.) bio je porijeklom iz Istanbula, a rodio se u Aleksandriji. Otac mu je iz Aleksandrije preselio u Kairo, gdje je mladi Tekijjuddin počeo studirati klasične islamske nauke. Kasnije se bavio hadisom, znanostima iz arapskog jezika, posebno semantikom, u čemu je pomagao i svome studentu Es-Sujutiju. Es-Sujuti ga u svojim stihovima, u kojima žali za njegovom smrću, naziva «predvodnikom učenjaka u svakoj nauci, kao i šejhom muslimana u svakoj vještini; svijetu je bio zaštita a islamu divan stub».

أَلَا قَدْ طَالَ تَبْرِيجِي وَحَزَنِي عَلَى الشَّيْخِ الإِمَامِ الشُّمُنِّيِّ إِمَامِ الْعَالَمِينَ بِكُلِّ عِلْمٍ وَشَيْخِ الْمُسْلِمِينَ بِكُلِّ فَنٍّ وَمَنْ قَدْ كَانَ لِلدُّنْيَا عِصَامًا وَلِلْإِسْلَامِ رُكْنًا أَى رُكْنًا

Muhjuddin el-Kafijadži (rođen 788./1386., umro 879./1474.) spominje se kao jedan od najvažnijih Es-Sujutijevih učitelja.

Obrazovao se u Perziji i centrima Transoksijane, a po njegovom povratku u Kairo je Es-Sujuti, sticajem okolnosti i usprkos činjenici što je imao veliki broj učitelja, pred El-Kafijadžijem proveo najduži period u učenju i specijaliziranju (وَقَدْ لَازَمَهُ السُّيُوطِيُّ أَطْوَلَ مُدَّةٍ إِذْ بَلَغَتْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَنَةً).⁴⁸

Naime, Es-Sujuti ni pred jednim drugim profesorom nije proveo četrnaest godina u permanentnom učenju. K tome, Eš-Šurbedži tvrdi da je Es-Sujuti najviše naučio od El-Kafijadžija (...وَأَخَذَ عَنْهُ أَكْثَرَ مَا أَخَذَ).⁴⁹ El-Kafijadži se posebno zanimao za hadiske i tefsirske propedeutičke znanosti te je napisao djelo o znanostima hadisa (مُخْتَصَّرٌ فِي عُلُومِ الْحَدِيثِ) i znanostima tefsira (مُخْتَصَّرٌ فِي عُلُومِ التَّفْسِيرِ).⁵⁰ Es-Sujuti je u svome djelu *Bugjetu-l-viai* kazao da je El-Kafijadžija smatrao ocem nakon svoga oca...⁵¹

مَا كُنْتُ أَعَدُّ الشَّيْخَ إِلَّا وَالِدًا بَعْدَ وَالِدِي ...
Es-Sujuti, također, tvrdi da ga je šejh El-Kafijadži postavio da predaje hadis u Eš-Šejhunijji medresi (وَقَرَّرَنِي فِي تَدْرِيسِ الْحَدِيثِ بِالشَّيْخُونِيَّةِ).⁵²

Es-Sujuti često spominje i druge učitelje u svojim djelima, npr. za Sejfuddina el-Hanefija govori da je pred njim studirao Ez-Zamahšerijev tefsir *El-Keššaf*, za Dželaluddina el-Mehallija vezivale su ga uspomene koje je stekao na polju izučavanja tefsira. Naime, Dželaluddin el-Mehalli je napisao komentar Kur'ana od sure *El-Kehf* do sure *En-Nas*, dok je sam Es-Sujuti prionuo i dopunio ovaj komentar Kur'ana, napisavši istom metodologijom svoja tumačenja od sure *El-Fatiha* do kraja sure *El-Isra*. Ovaj tefsir se proćuo pod imenom *Tefsir dvojice Dželala* (na arapskom: تَفْسِيرُ الْجَلَالَيْنِ).

Es-Sujutijevo školovanje

Još od svoje treće godine je Es-Sujuti prisustvovao predavanjima naučnika (مَجَالِسِ), a najvećim je smatrao predavanja El-Hafiza ibn Hadžera el-Askalanija (مَجْلِسُ الْحَافِظِ ابْنِ حَجَرَ) (العَسْقَلَانِيِّ). S obzirom da je El-Askalani umro kad je Es-Sujuti još uvijek bio trogodišnje dijete, nesumnjivo je da se, s obzirom na slavu obojice njih, ovi njegovi susreti sa El-Askalanijem mogu

uzimati samo kao simbolički važni. I sam Es-Sujuti veli da su mu El-Askalanijeva djela naveliko koristila (إِسْتَفَدْتُ مِنْهَا لِأَكْثَرِ).⁵³ K tome, Es-Sujuti je kao dijete prisustvovao i predavanjima iz hadisa kod šejha Zejnuddina Ridvana el-Ukbija, od koga je dobio idžazetnamu.

Evo kako Es-Sujuti opisuje dinamiku svoga školovanja:

«Izutra sam pohađao nastavu kod El-Bulkinija, njegovom sam predavanju prisustvovao do pred podne, potom sam se vraćao Eš-Šumunniju i prisustvovao njegovom predavanju do pred ikindiju. Tako je bilo tri dana sedmično, subotom, ponedjeljkom i četvrtkom. Nedjeljom i utorkom sam pohađao nastavu kod šejha Sejfuddina, ranim jutrom i popodne tim istim danima, a srijedom sam pohađao nastavu kod Muhjiddina el-Kafijadžija».

وَكُنْتُ أَذْهَبُ مِنَ الْفَجْرِ إِلَى دَرُوسِ الْبُلْفِينِيِّ فَأَحْضُرُ مَجْلِسَهُ إِلَى قُرْبِ الظُّهْرِ ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى الشُّمُونِيِّ فَأَحْضُرُ مَجْلِسَهُ إِلَى قُرْبِ الْعَصْرِ هَكَذَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْجُمُعَةِ: فِي يَوْمِ السَّبْتِ وَالْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ وَكُنْتُ أَحْضُرُ الْأَحَدَ وَالثَّلَاثَاءَ عِنْدَ الشَّيْخِ سَيْفِ الدِّينِ بُكَرَةَ وَمِنْ بَعْدِ الظُّهْرِ فِي هَذَيْنِ الْيَوْمَيْنِ وَيَوْمِ الْأَرْبَعَاءِ عِنْدَ الشَّيْخِ مُحْيِي الدِّينِ الْكَافِيَجِيِّ ...

Es-Sujuti, u svome djelu *Et-Tehaddusu bi ni'metillah*, tvrdi da nije mnogo obraćao pažnju na slušanje predanja, jer je bio zaokupljen onim što je važnije; naime, čitanjem gradiva i studiranjem...⁵⁴

وَلَمْ أَكْثُرْ مِنْ سِمَاعِ الرَّوَايَةِ لِاشْتِغَالِي بِمَا هُوَ أَهَمُّ وَهُوَ قِرَاءَةُ الدَّرَايَةِ ...

Da je Es-Sujuti davao prednost studiranju i učenju (*dirajet*) u odnosu na slušanje predaja (*rivajet*), vidimo i po tome što u svome djelu *Et-Tehaddusu bi ni'metillah* izričito kaže kako je studirao učenjem i pisanjem te slušanjem od znamenitih učitelja koji su se bavili studiranjem, koristio se kontinuiranim druženjem s njima prije negoli su umrli. A to studiranje Es-Sujutiju je bilo važnije od slušanja predaja...⁵⁵

فَلَمْ أَكْثُرْ مِنَ السَّمَاعِ لِأُمُورٍ مِنْهَا إِشْتِغَالِي بِالدَّرَايَةِ تَدْرِيسًا وَتَأْلِيمًا وَأَخَذًا عَنْ أَيْمَتِهَا الْمُعْتَبَرِينَ إِغْتِنَامًا لِلْأَزْمَتِهِمْ قَبْلَ حُلُولِ وَقَاتِهِمْ وَذَلِكَ أَهَمُّ عِنْدِي مِنَ الرَّوَايَةِ ...

Tako Es-Sujuti tvrdi da je permanentno učio od svoga šejha Šemsuddina El-Hanefija (umro

- 6) *Tuhfetu-l-mudžtehidin bi esmai-l-mudžeddidin* (حُفَّةُ الْمُجْتَهِدِينَ بِأَسْمَاءِ الْمُجْتَدِدِينَ). Ovo djelo se, opet u stihovanoj formi, bavi obnoviteljima u islamskim naukama te promovira idžtihad.
- 7) *Tarifu-l-fieh bi edžvibeti-l-es'ileti-l-mi'eh* (تَعْرِيفُ الْفَيْهَةِ بِأَجْوِبَةِ الْأَسْئَلَةِ). Kao što se iz samog naslova razumije, Es-Sujuti je u ovom djelu u stihovima naveo stotinu pitanja i zagonetki i dao stotinu odgovora na njih.

U vezi s ovim djelima u stihovanoj formi, navodi se i njegovo veoma hvaljeno djelo *El-havi li-l-fetavi* (الْحَاوِي), u kome Es-Sujuti navodi i primjere mnogih (svojih) fetvi u stihu.

Es-Sujuti je bio sufija šazilijskog tarikata (الطَّرِيقَةُ الشَّاذِلِيَّةُ). Es-Sujutijev otac je volio tesavvuf, a i jedna biografska činjenica ukazuje na to. Naime, osoba koju je Es-Sujutijev otac zamolio da se brine o malodobnom Es-Sujutiju nakon njegove smrti bio je sufija šazilijskog tarikata, a to je imalo veliki uticaj na njegovo obrazovanje. Es-Sujuti je napisao djelo radi podrške i promocije šazilijskog tarikata (تَأْيِيدُ الْحَقِيقَةِ الْعَلِيَّةِ وَتَشْبِيدُ الطَّرِيقَةِ الشَّاذِلِيَّةِ), a osim toga je Es-Sujuti napisao i druga djela koja su striktno tesavufska ili imaju takvu aromu. Naprimjer, napisao je djelo o valjanosti predaje i običaja da sufije nose svoju vunenu odjeću (لِبَسُ الْخُرْقَةِ الصُّوفِيَّةِ) itd.⁶⁶ Es-Sujuti je kao pripadnik i podržavalac sufijskog nasljeđa smatrao da postoji duhovna i hijeropovijesna sufijska hijerarhija u islamu. Napisao je o tome i poslanicu pod naslovom *Predanja koja ukazuju na postojanje kutbova, evtada, nudžebaa i ebdala* (الْحَبْرُ الدُّالُّ عَلَى وُجُودِ الْقُطْبِ وَالْأَوْتَادِ وَالنُّجَبَاءِ وَالْإِبْدَالِ). Sujuti je, također, smatrao da je šazilijski tarikat u punom, to jest u nepretrgnutom kontinuitetu sa sufijom Džunejdom el-Bagdadijem.

Es-Sujuti je svestrano i sa žarom branio sufijskog pjesnika 'Umara ibnul Farida (umro 1235.). U svojoj poslanici pod naslovom *Kam'ul-muarid fi nusreti ibn l-Farid* (قَمْعُ الْمَعَارِضِ فِي نُسْرَةِ ابْنِ الْفَارِضِ), Es-Sujuti oštro pobija mišljenja onih koji su Ibnul Farida smatrali nevjernikom i koji su mu pripisivali zastranjela učenja o stapanju i sjedinjenju s Bogom.⁶⁷

بَيْنَ فِيهَا وَجْهَ الصَّوَابِ وَرَدَّ عَلَى مَنْ كَفَّرَهُ وَنَسَبَهُ إِلَى الْقَوْلِ بِالْحُلُولِ وَالْإِحَادِ ...

Es-Sujutijeva putovanja

Tvrđi se da je Es-Sujuti obavio i neka putovanja koja Eš-Šurbedži (autor značajne monografije o Es-Sujutiju) obrađuje pod posebnim odjeljkom *Es-Sujutijeva putovanja* (رِحَالَتُهُ).⁶⁸ Međutim, nije jasno je li Es-Sujuti mnogo putovao i do kojih je zemalja tradicionalne islamske učenosti došao. Kod Eš-Šurbedžija stoji da je Es-Sujuti 869./1464. godine obavio hadž; to je bilo njegovo prvo putovanje u Hidžaz.

Es-Sujuti se na hadžu susreo sa tradicionalnim učiteljima i šejhovima u Mekki (شَيْوُخُ الرِّوَايَةِ), a o uspomena sa hadža je napisao i djelo pod naslovom *Oštromna pčela na mekanskom putovanju* (النَّحْلَةُ الرَّكْبِيَّةُ فِي الرَّحَلَةِ الْمَكِّيَّةِ). Ovo Es-Sujutijevo prvo putovanje na hadž trajalo je, od Kaira do Hidžaza, oko dva mjeseca.

U Mekki i Hidžazu je Es-Sujuti susreo učenog gramatičara Muhjuddina Abdulkadira b. Abdulmu'tija. Također je susreo i malikijskog kadiju Nedžmuddina Omera b. Muhammeda b. Fahda, jednog od studenata njegovog oca Kemaluddina. Taj student se kasnije istakao kao poznavalac hadisa i kao biograf. Es-Sujuti je iskoristio susrete sa ovim i drugim obrazovanim ljudima za učenje, a pokazao im je i neka svoja djela. Također, na ovom prvom obavljanju hadža Es-Sujuti je susreo i kadiju Mekke, šafijskog pravnika Burhanuddina Ibrahima b. Alija b. Zuhajraha, koji je također bio student njegovog oca Kemaluddina. Između Es-Sujutija i Ibn Zuhajraha je izbila svađa. Es-Sujuti to varničenje ovako opisuje:

«U početku je on (Ibn Zuhajrah) bio prezreno bijedan i nepoznat. Moj otac ga je prihvatio i dao mu potporu, podučavao ga, upoznao ga sa uticajnim ljudima, uložio napore da mu pronađe plaćene položaje. Tako, kad je (Ibn Zuhajrah) dostigao istaknut položaj i kad sam ja otišao tamo (u Mekku), on je želio da živim pod njegovim okriljem i da slijedim njegovu zastavu, baš kao što je postupio i sa mojim ocem i kako su Egipćani postupili s njim (mojim ocem), u želji da profitiraju iz njegova bogatstva. Ali, kad sam bio tamo (u Mekki), na njega (ibn Zuhajraha) gledao sam samo kao na jednog od studenata moga oca koji me nosio na ramenima kad sam bio mali. Tako, on nije dobio šta je htio, nastojao je da mi

se približi, slao je druge da mi se približe, ali moj ponos se samo povećao».⁶⁹

Nakon povratka iz Mekke, Es-Sujuti je proputovao Egiptom (Aleksandrija, Dimjat, Mahallah, Fajjum, itd). O svom putovanju u Fajjum, Es-Sujuti je napisao i malo djelo *Er-Rihlah el-Fajjumijjah*, koje, kako tvrde, nije preživjelo.⁷⁰ U jednom prijepisu njegova rukopisa *Husnu-l-Muhadareh*, navodi se da je Es-Sujuti putovao u zemlje Šama (danas Palestina, Izrael, Sirija, Liban, dijelovi Jordana), zatim u Hidžaz, Indiju, zemlje Magriba...

وَسَافَرْتُ بِحَمْدِ اللَّهِ تَعَالَى إِلَى بِلَادِ الشَّامِ وَالْحِجَازِ وَالْهِنْدِ وَالْمَغْرِبِ ...

Ipak, Eš-Šurbedži tvrdi da je ovaj pasaž patvorina te da Es-Sujuti, osim putovanja na hadž u Mekku, nije obavio nikakva druga daleka putovanja. I ruski orijentalist Kračkovski, u svome djelu *Povijest geografske literature* (تَارِيحُ (الْأَدَبِ الْجُغْرَافِيِّ), tvrdi da Sujuti, osim što je obavio hadž, nije obavio putovanja izvan Egipta...⁷¹

وَإِذْ اسْتَنْبَيْنَا فَرِيضَةَ الْحَجِّ فَإِنَّ السَّيُوطِي لَمْ يُغَادِرْ مِصْرَ عَلَى الْإِطْلَاقِ وَأَمْضَى حَيَاتَهُ فِي الْقَاهِرَةِ تَقْرِيْبًا ...

Eš-Šurbedži objašnjava da je u jednom rukopisu Es-Sujutijeva djela *Husnu-l-muhadareh* došlo do pogrešnog čitanja glagola دَخَلَتْ kao دَخَلْتُ. Naime, djela Es-Sujutijeva su došla u mnoge zemlje (دَخَلَتْ كَتَبَهُ), a ne sam Es-Sujuti. U kratkome djelu *Et-Tenbi'eh* (التَّنْبِيْهُ), Es-Sujuti tvrdi sljedeće:

وَصَارَتْ مُصَنَّفَاتِي فِي سَائِرِ الْأَقْطَارِ وَوَصَلَتْ إِلَى الشَّامِ وَالرُّومِ وَالْعَجَمِ وَالْحِجَازِ وَالْيَمَنِ وَالْهِنْدِ وَالْحَبَشَةِ وَالْمَغْرِبِ وَالنُّكُرُورِ وَأَمْتَدَّتْ إِلَى الْبَحْرِ الْحَمِيْطِ ...

«Moja djela su prisutna i u ostalim krajevima (osim Egipta); stigla su do Sirije, Bizanta, Perzije, Hidžaza, Jemena, Indije, Abesinije, Magriba, Tukrura (Senegala), a doprla su i do Atlantskog okeana...»⁷²

E. M. Sartain, opet, tvrdi da je u Es-Sujutijevom djelu *Husnu-l-muhadareh* došlo do pogrešnog čitanja glagola *saferet* (سَافَرْتُ), koji je, navodno, (pro)čitao kao *safertu* (سَافَرْتُ). Verzija *saferet* ukazuje na Es-Sujutijeve knjige, to jest *njegova djela su putovala* do Sirije, Bizanta, Perzije, Hidžaza, Jemena, Indije, Abesinije, Magriba, Tukrura (Senegala), a doprla su i do Atlantskog okeana, a ne sâm Es-Sujuti. (Ako se glagol čita

u varijanti *safertu*, onda proizlazi da je Es-Sujuti putovao u te zemlje.)⁷³

Prema Ed-Davudiju, drugom Es-Sujutijevom biografu, drugo putovanje u Hidžaz i na hadž Es-Sujuti je obavio 873./1468.-9. godine. (U Egiptu je te godine izbila strašna kuga te je možda ovo putovanje u Hidžaz spasilo Es-Sujutija od sigurne smrti.) Ne postoje dokazi da je Es-Sujuti nakon ovog putovanja napuštao Egipat. Biograf Ed-Davudi navodi da je Es-Sujuti putovao u mjesto Buš u Gornjem Egiptu (negdje 874./1470.), gdje je proveo «jednu tešku noć u Busiru, i od komaraca oka nije sklopio».⁷⁴

Iako neki današnji autori tvrde da je Es-Sujuti putovao u Siriju, Jemen, Indiju, zemlje Magriba, Takrur (zapadnu Afriku), ne postoje dokazi, kako tvrdi E. M. Sartain, u djelima iz Es-Sujutijeva vremena o tome.⁷⁵

Es-Sujuti je započeo sa pisanjem godine 866./1461., a prvo što je napisao bio je komentar Euzubille i Bismille (شَرْحُ الْإِسْتِعَاذَةِ وَالْبِسْمَلَةِ),⁷⁶ o čemu se njegov profesor El-Bulkini pohvalno izrazio, a potom je pisao kratke komentare o djelima svojih profesora.

***

Bilješke:

¹ Muhammed Jusuf Eš-Šurbedži, *El-Imam Es-Sujuti ve džuhuduhu fi 'ulumu l-Kur'an*, Damask, 2001., str. 65.

² U drugom svesku *Dairatu l-M'arifi l-Islamijeti*, na stranici 203., stoji da je rodno mjesto Es-Sujutija bio – Asjut. To je pogrešno. Usp. Eš-Šurbedži, isto, str. 65. Ez-Zirikli u svome djelu *El-E'lam*, III. (Bejrut, 1986.), sasvim dobro kaže da je Kairo mjesto u kome je Es-Sujuti odrastao kao siročić.

³ O ovom Es-Sujutijevom djelu vidi šire u poglavlju *Es-Sujutijeva djela*.

⁴ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, Kairo, 2003. godine, str. 16. Ovdje koristimo arapsko izdanje Es-Sujutijeva djela *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, za koje je predgovor napisala Elizabeth Mery Sartain. Vidi o mjestu Es-Sujutijeva rođenja također i u: Eš-Šurbedži, isto, str. 65. (vidi bilješku 6).

⁵ Es-Sujuti, *Nazmu l-Ikjan*, 95. Sujuti ne određuje tačan datum, niti godinu rođenja svoga oca. Samo u djelu *Ogrlica od čistoga zlata* veli: وَكَانَ مَوْلِدُ وَالِدِي بِالسَّيُوطِ فِي أَوَائِلِ هَذَا الْقَرْنِ - "moj je otac rođen u Asjutu približno početkom ovog stoljeća".

⁶ Eš-Šurbedži, isto, str. 66.

⁷ Eš-Šurbedži, isto, str. 66. Eš-Šurbedži se za ove informacije poziva na Sujutijevo djelo *Et-tehaddusu bi ni'meti llahi*.

⁸ Es-Sujuti, *et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 7.

⁹ Eš-Šurbedži, isto, str. 67.

¹⁰ الْحَضِيرَةُ مَحَلَّةٌ بِبَغْدَادٍ - kaže doslovno Sujuti u svome djelu *Husnu l-Muhadareh*, I, 336.

¹¹ Es-Sujuti, *Husnu l-Muhadareh*, I, 336.

¹² Es-Sujuti, *Lubbu l-Elbab*, 121.

¹³ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, 5 – 6.

¹⁴ Es-Sujuti, *Tarzu l-Umamameh*, II, 737.

¹⁵ Eš-Šurbedži nabraja djela u kojima Sujuti govori o svome ocu ovim redom: A) بُغْيَةُ الْوُعَاةِ , B) النَّحْدُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ , C) حُسْنُ الْمَخَاصِرِ , D) تَارِيخُ الْخُلَفَاءِ .

¹⁶ Puno ime mu je Šamsudin Muhammed ibn 'Ali ibn Jakub eš-Šafi'i. Umro je 805. po Hidžri ili 1402. godine po Isa a.s. U svoje vrijeme bio je vodeći učenjak Egipta (عَلَمَةُ الدِّيَارِ الْمِصْرِيَّةِ). Prema *El-Imamu s-Sujuti*, 69.

¹⁷ Prema *El-Imamu s-Sujuti*, 69.

¹⁸ El-Askalani je bio vodeći autoritet islama (شَيْخُ الْإِسْلَامِ) svoga vremena, predvodnik znalaca hadisa (إِمَامُ الْحَفَاطِ), također vrhovni sudac (قَاضِي الْقَضَاةِ). Puno ime mu je Šihabudin Ebu l-Fadl Ahmed ibn 'Ali ibn Hadžer El-Askalani al-Misri aš-Šafi'i. Umro je 852/1448. godine. Prema *El-Imamu s-Sujuti*, 70.

¹⁹ Prema *El-Imamu s-Sujuti*, 70.

²⁰ Tarihu l-Hulafa', 512. Vidi također *El-Imamu s-Sujuti*, 71.

²¹ Prema *El-Imamu s-Sujuti*, 71.

²² Šire o ovome i o djelima Sujutijeva oca u djelu *El-Imamu s-Sujuti*, 71-72.

²³ *Et-Tahaddusu bi ni'matillah*, 10. Vidi također *El-Imamu s-Sujuti*, 73.

²⁴ Vidi *El-Imamu s-Sujuti*, 73.

²⁵ Vidi *El-Imamu s-Sujuti*, 74.

²⁶ Šemsudin es-Sehavi, *ed-Dav'u l-Lami'u*, IV, Kairo, 1354. po hidžri (odgovara 1935. po gregorijanskom kalendaru), str. 65.

²⁷ *Tarzu l-Umameh*, II, 737.

²⁸ Eš-Šazili, *Behdžetu l-'Abidin*, I, 44. Navedeno prema *El-Imamu s-Sujuti*, 75.

²⁹ Vidi o ovome šire u *El-Imamu s-Sujuti*, 74. (Posebno vidjeti bilješku broj. 1. na istoj stranici).

³⁰ *El-Imamu s-Sujuti*, 75.

³¹ *Et-Tahaddusu bi ni'meti'llahi (Kazivanje o Božijoj blagodati)*, 10. Navedeno prema *El-Imamu s-Sujuti*, 75.

³² *El-Imamu s-Sujuti*, 75.

³³ Ahmad Tejmur Paša, *Kabru l-Imami s-Sujuti ve tahkiku mevd'i'ih*, Kairo, 1346., 23.

³⁴ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 87.

³⁵ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 235.

³⁶ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 236.

³⁷ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 236.

³⁸ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 88.

³⁹ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 88.

⁴⁰ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 88

⁴¹ Upravo ovim redom je Eš-Šurbedži pobrojao ova imena.

⁴² Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 45.

⁴³ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 109.

⁴⁴ Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 110.

⁴⁵ *Havkalah* i *haj'alah* (حَوْفَلَةٌ وَحَبْعَلَةٌ) jesu islamski obredoslovni termini. *Haj'alah* dolazi od glagola *haj'ala*

(حَبَعَلَ), što znači «dodite na namaz!», dok glagol *havkala* (حَوْفَلَ) znači izgovarati formulu «*La havle ve la kuvvete illa billah*» (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ), što znači: «Nema snage ni moći osim u Boga!» Ili: «Sva(ka) snaga i moć pripadaju Bogu!» (Ili: «Samo Bogu pripada konačno ravnanje bivstvovanjem!»).

⁴⁶ Eš-Šurbedži, isto, str. 111.

⁴⁷ Navedeno prema Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 112.

⁴⁸ Eš-Šurbedži, isto, str. 116.

⁴⁹ Eš-Šurbedži, isto, str. 116.

⁵⁰ Eš-Šurbedži, isto, str. 117.

⁵¹ Es-Sujuti, *Bugjetu l-Vi'ai*, I/118.

⁵² Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, 244.

⁵³ Es-Sujuti, *Tabekatu l-Huffaz*, str. 848.

⁵⁴ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, sveska I, str. 339.

⁵⁵ Isto, 247.

⁵⁶ Svi ovi podaci preuzeti su iz Sujutijeva djela *Husnu l-Muhadareh*, I, str. 337, zatim 338. i dalje. Vidi, također, Eš-Šurbedži, isto, str. 90-91.

⁵⁷ *Husnu l-Muhadareh*, I/338.

⁵⁸ Eš-Šurbedži, isto, str. 92.

⁵⁹ Tako stoji u es-Sujutijevom djelu *Bugjetu l-Vi'ai*, I, 117. Usp. Prema Eš-Šurbedži, isto, str. 93.

⁶⁰ Eš-Šurbedži, isto, str. 93.

⁶¹ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, 232., Eš-Šurbedži, isto, str. 93.

⁶² Muhammed Abdulmun'im Hafadži, u svome članku objavljenom u saudijskom časopisu *Medželletu l-Menhel* od septembra 1408/1987. godine. Navedeno prema: Eš-Šurbedži, isto, str. 95.

⁶³ Navedeno prema: Eš-Šurbedži, isto, str. 96.

⁶⁴ Ovako o es-Sujutiju veli Ebu l-Mekarim Nedžmuddin, historičar iz Damaska (umro 1061/1651), u svome djelu «*Hulasatu l-Eser...*». Navedeno prema Eš-Šurbedži, isto, str. 98.

⁶⁵ Popis ovih djela i njihove tematike donosimo prema Eš-Šurbedžiju, isto, str. 98-99. I dalje.

⁶⁶ O ovim podacima šire u djelu Eš-Šurbedžija, isto, str. 103.

⁶⁷ Navedeno prema Eš-Šurbedži, isto, str. 143.

⁶⁸ Eš-Šurbedži, isto, str. 127. i dalje.

⁶⁹ E. M. Sartain, *Jalal al-din al-Suyuti, biography and background*, Cambridge University Press, Cambridge, 1975., p. 39.

⁷⁰ E.M. Sartain, p. 40.

⁷¹ Kračkovski, *Tarihu l-Edebi l-Džugrafijji*, II/448.

⁷² Es-Sujuti, *Et-Tenbi'eh...*, nav. pre. Eš-Šurbedži, str. 157.

⁷³ Usp. E.M. Sartain, p. 40-41.

⁷⁴ Ed-Davudi, f. 92. i dalje (Usp. Sartain, p. 40).

⁷⁵ Usp. E.M. Sartain, p. 40. i dalje.

⁷⁶ Eš-Šurbedži, isto, str. 92.

Summary

**AL-SUYUTI; EXCERPTS FROM HIS
BIOGRAPHY AND
HIS SCIENTIFIC DEVELOPMENT****Prof. Enes Karic, Ph.D.**

Enes Karic has lists in this article the most important facts about life and intellectual development of Galal al-Din al-Suyuti.

The article is about al-Suyuti's origin, his family, teachers, education and the beginning of his scientific career. It is written on the occasion of the five centuries from his death (1445-1505). He is rightfully considered to be among the famous commentators of the Qur'an and *Hadeeth*, as well as a prominent encyclopedist, historian, linguist, lexicographer, bibliographer...

موجز

**السيوطي – ملامح من حياته
ونضوجه العلمي**

أنس كاريتش

يقدم أنس كاريتش في هذا المقال أبرز المعلومات عن حياة جلال الدين السيوطي ونضوجه العلمي. ويعالج المقال منشأ السيوطي وعائلته وشيوخه ودراسته وبداية رحلته العلمية. ولقد كتب هذا المقال بمناسبة الذكرى السنوية الخمسمائة لوفاة جلال السيوطي (1445-1505) والذي يعتبر وبجدارة أحد أكبر علماء التفسير والحديث، ويعتبره الكثيرون موسوعيا بارعا ومؤرخا ولغويا ومعجميا ومصنفا ...